

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentaria Vetustissima & profundissima Super Canticvm Canticorum Salomonis Qvod Hebraice Dicitvr Sirhasirim

Wolbero <de Sancto Pantaleone>

Coloniae Agrippinae, 1630

Versvs XII. Reuertere, reuertere Sunamitis: reuertere, reuertere, vt
intueamur te.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10027

viuificantem, pœnitens erroris sui expauit dicēs: *nesciui anima mea turbauit me propter quadrigas Aminadab.* ac si diceret, ideo credere non potui, quia gratiā Euangelij minime adhuc intellexi; nam *turbauit me anima meā*, quia mirabar quidnā esset, quod quatuor libros Euangeliorum, nunc deberem recipere; qui prius quinque libros Moyſi receperam, quasi hæc mutatio in Deū caderet, vt ei hoc modo non placeret, quod prius placuerat, qui nouā conderet legem vetere translata. At postquam mirabilem Dei prouidentiam intellexi, qui me per carnalia ad spiritualia erudiebat, vt nō prius spirituale, sed quod animale, deinde quod spirituale, facilius & veracius comprehenderem, deposita omni dubietate veritatem quā prius impugnabam, postea defendebam, non tantum ipsam veritatē credendo & docendo, sed etiam pro ea moriendo.

Cur autem dico *quadrigam Aminadab*? nimirum propter quatuor libros Euangelij, in quibus prædicantur quatuor Sacramenta eiusdem *Aminadab*, qui interpretatur spontaneus populi mei. Quis est autem iste *Aminadab*, nisi Christus qui sponte posuit animam suam, vt me sibi faceret populum spontaneum Deo quē acceptabilem? quæ porro eius sunt quatuor Sacramenta nisi incarnatio, passio, resurrectio, & ascensio illius? *Quadriga ergo Aminadab huius*, liber est quatuor

Euangeliorum, continens & conferens quatuor prædictorum Sacramentorum cognitionem, aurgante Spiritu sancto, cuius inspiratione compositæ & ordinatæ sunt huiusmodi quadrigæ.

Auriga
quadrigæ
Aminadab
spiritus
sanctus est.

Cum quē eundem populum qui ex circumcisione crediderat, terrā ignorantia caligine ad se reuertentem benignus Pater susciperet, quasi consolatoria & exhortatoria voce ei occurrens, ad pœnitentiam prouocat dicens, *reuertere, reuertere Sunamitis, &c.*

VERSVS XII.

Reuertere, reuertere Sunamitis: reuertere, reuertere, vt intueamur te.

ECce, inquit, occurrit sibi vox quadrigæ meæ, quæ resonat causam & ordinem, atque necessariam vtilitatem Sacramentorum meorum, videlicet natiuitatis, passionis, resurrectionis, & ascensionis meæ, quam vocem quidem prius ignorans, neque audire neque recipere voluisti, sed nunc *ô Sunamitis*, id est, captiua, quæ adhuc captiua teneris, eo quod nondum per baptismi ablutionem, corporis quē & sanguinis mei participationem, originalis siue actualis peccati nexus deposuisti, *reuertere*, quia spem habes veniæ. Recessisti enim à me per incredulitatem, & per ingratitude oblitus beneficiorum, quæ erga te operatus fui, quando te de Ægyptiâ seruitute liberaui, quando te

Vox quadrigæ Evangelicæ quid resonet.

Per quadrigam Aminadab quatuor figurantur Euangelia.

Aminadab interpretatur spontaneus populi mei, & significat Christum.

cœlesti pane pavi, quando tibi legem meam dedi, & præ omnibus gentibus te mihi in populum peculiarem elegi. Sed nunc *reuertere*, ad me per vocem quadrigæ meæ, per quatuor Evangelia quasi per quatuor rotas ad te clamantis, & te ad pœnitentiam quater adhortantis *reuertere, reuertere, reuertere, reuertere*. Reuertere per fidem, reuerte-re per operationem, reuertere per rectam intentionem, reuertere per dilectionem: primo namq; debes credere, deinde operari, *quia fides sine operibus otiosa est*; porro operatio tua debet ex bona intentione procedere ea, videlicet vt fides per dilectionem operetur; nam operatio tua si non est ex dilectione diuinâ vanæ gloriæ subiacet, atq; ideo mercede caret, quia meritum sanctitatis non habet.

Reuertere autem vt intueamur te, hoc est, vt decorem animæ tuæ quem per fidem accepisti, approbemus, & alij te sequendam pro exemplo ponamus: hæc est enim tua laudabilis pulchritudo quæ placet oculis nostris, vt errore deposito veritatem sequaris, & quæ per errorem & umbram legis doformis & obscura videbatur, per reuersionem, per veritatem & lucem Evangelij formosa & clara conspiciatur. Quam diu enim sub umbra latebas, despicabilis eras, postquam verò ad veritatis lucem existi con-

spicabilis apparuisti, & tunc *concupuit rex decorem tuum*, ille videlicet rex cœlestis qui te sibi fecit sponsam per spiritus sancti gratiam, postquam ad eum reuerfa es, fide, operatione, recta intentione, dilectione; Hæc quidem dicta sunt specialiter, quantum ad illum antiquum Dei populum, qui *Aminadab nostri quadrigam*, quanto minus primo intellexit, tanto amplius postquam intellexit venerata suscepit.

Vt autem ad moralitatem reuertantur, potest non inutiliter referri ad humani generis vniuersitatem huius quadrigæ significatio, ita vt de toto duas constituamus partes, quarum vni eam demus quadrigam, cuius auriga sit Deus; alteri vero eam, cuius auriga sit Diabolus. Homo namq; constans, ex quatuor elementis, & quatuor humoribus, quatuor quoq; ætatum incrementis, quasi quandam materialem videtur habere quadrigam ex parte corporis, porro ex parte animæ dum constat quatuor affectionibus, quatuor etiam virtutibus quibus ad bonum ducitur, ipsius animæ vis & profectus videtur spiritualement habere quadrigam.

Videamus ergò primo quantum læcunque animo occurrerint per quaternarium dispositas in homine secundum corpus complexionem, deinde secundum animam etiam quadriformiter designatas affectionum qualitates, vt ex his, sicut diximus

Cur quater dicatur reuertere.

Iacobi. 2.

Iuxta moralitatem homo aliã habet quadrigam ex parte corporis, & aliam ex parte animæ; prioris auriga est Deus, posterioris Diabolus.

Pf. 44.

Matth. 6.

mus, duas constituamus quadriga materialem scilicet & affectualem, quæ utræque ad duos respicientes quadrigas Christum videlicet & Diabolum alteri eorum subijciantur, dum non possint duobus seruire Dominis; & aut per Dei gratiam spiritualis rectè ac feliciter currens dicatur quadriga Christi, aut per privationem eiusdem gratiæ carnalis peruersè ac infeliciter currens dicatur quadriga Diaboli.

Homo quatuor constat elementis.

Quatuor itaque ut diximus, sunt elementa, quibus constat homo, ignis, aer, aqua, terra; quæ quatuor intermiscantur qualitatibus, videlicet calore, frigiditate, humiditate, siccitate. Ignis quippe calidus est & siccus, aer calidus & humidus, aqua frigida & humida, terra frigida & sicca: ipse autem homo his quatuor constans elementis, elementorumque qualitatibus, dum habet calorem ex igne, spiritum ex aere, sanguinem ex aqua, carnem ex terra, in quatuor temporibus quatuor permutatur humoribus per quatuor ætatum incrementa.

Ver pueritiam præterendit.

Ver quippe qui est quasi primus flos & principium anni, tunc enim terra florere incipit & germinare, & est calidus & humidus, pueritiam præterendit quæ est calida & humida, quia in puero sanguis est calidus & humidus; Æstas vero quæ est calida & sicca adolescentiam ostendit, quæ

Æstas adolescentiam ostendit.

est calida & sicca, colera habens rubea, quæ abundant in adolescentibus sicca & calida. Porro autumnus qui est frigidus & siccus iuuentutem denuntiat, quæ est frigida & sicca, habens melancholica, id est colera nigra, quæ sunt in iuuenibus frigida & sicca. Hyems autem quæ est frigida & humida senectutem insinuat, quæ est frigida & humida habens flegma, quod in senibus abundat frigidum & humidum.

Autumnus iuuentutem denuntiat.

Hyems senectutem insinuat.

Huiusmodi nempe complexionones quando in homine benè & ordinatè vigent, hominem sanum ostendunt, quando verò inordinatè vagantur, hominem perturbant & infirmum efficiunt. Sed quia hæc quadriformis constitutio materialiter in corpore hominis est, ex qua trahitur ipse homo ad amorè carnis & mundi huius desideria, quæ contraxit ex traduce peccati originalis, nascuntur quoque ex hac materiali constitutione quatuor affectuales qualitates, quæ principaliter vim & naturam trahunt ex quatuor membris intrinsecis, videlicet felle, splene, iecore & corde. Denique homo habet ex felle ut sit irascibilis, ex splene ut sit risibilis, ex iecore ut sit concupiscibilis, ex corde ut sit rationalis: porro ex ipso corde siue mente seu animo procedunt quasi quedam quatuor conceptiones, quæ omnè præcedunt actionū videlicet cogitatio, intentio, volūtas, deliberatio.

Signa hominis sani & infirmi.

Ex felle homo habet quod sit irascibilis, ex splene risibilis, ex iecore concupiscibilis, ex corde rationalis.

Nam

Nam aliquid acturi prius cogitamus, deinde intendimus quare, & qualiter id faciamus, post in voluntate faciendum disponimus, postremò perficere deliberamus. At verò ipsa vis rationis quadrifariam diffunditur, quia habet ingenium, memoriam, intellectum, discretionem: habet quippe per ingenium ignota & abscondita quærendo & inuestigando inuenire, per memoriam inuenta retinere, per intellectum retenta prudenter, vtiliter, & honestè disponere, per discretionem benè disposita modestè locis sibi competentibus assignare.

Vis rationis quadrifariam diffunditur.

Anima rationalis quatuor habet sibi insitas affectiones.

Quatuor quoque affectiones habet sibi insitas ipsa anima rationalis, hoc est timorem, spem, gaudium, atque tristitiam, de quibus dicit Poeta.

...Hi metuunt, cupiunt, gaudentq;
dolentq;.

Et Philosophia cuidam suo alumno quem ab istarum passionum affectionibus releuare cupiebat, dicit

Gaudia pelle,
Pelle timorem,
Spemq; fugato,
Nec dolor adsit.

Quæ affectiones pl^o vel minus dominantur in his qui de Physica tractant.

Et hæc quidem affectiones ab eis qui de Physica tractant, dicuntur secundum complexionem materialium qualitatuum, qua supraposuiimus, in quibusdam magis, in quibusdam minus dominari, sed præest omnibus his animus ratione vigens, qui ea cum

se inordinatè ingerunt, componat, & ad aliquem modum honestatis vel vtilitatis spiritu regente diuino defleat. Ad huiusmodi verò studium vel disciplinam, necessario adhibendæ, & à Deo flagitandæ sunt quatuor virtutes principales, hoc est, prudentia, fortitudo, iustitia, temperantia, quæ quia in omni spiritualis ædificij structura, quasi quidam angulares ponuntur lapides quibus ceteræ virtutes includuntur & retinentur, maiora in eis diuinæ gratiæ dona considerantur.

Quatuor virtutes Cardinales Physicis necessariæ.

Quia ergo duas constituimus quadrigas, materialem scilicet & affectualem, ponamus quoque quasi duos vtrique præsidentes Spiritum & carnem, aurigantes verò Deum & diabolum: nam illa affectualis tantum plus vel minus mouetur ad rationem & honestatem, quantum plus minusve impellitur ab illa materiali per carnis curam ad temporalis vitæ amorem; & quantum vtrique præsidens superior fuerit vel inferior, spiritus scilicet & caro, quæ duo semper sibi inuicem aduersantur, quia caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autè aduersus carnem. Etenim idcirco vtrique præsidere dicimus spiritum & carnem, quia sunt in eis quædam partes, quæ de carne tendunt ad spiritum, vel de spiritu labuntur ad carnem.

Materialis quadrigæ præsidens est caro, affectualis Spiritus.

Gal. 5.

Namque in illa materiali quadriga plerumque aliqui qui naturali

Quomodo
caro concupiscat
aduersus
spiritum,
& spiritus
aduersus
carnem.

rali carnis calore & humore incitantur, tanta per Dei gratiam spiritus fortitudine decertant, vt omnem illum naturalem carnis impetum, per ignem diuini amoris & impetu spiritus frangunt, & funditus quandoq; excoquant, atq; ita ad Deum incalescant, vt ad sæculum omnino frigidi remaneant. Econtrà aliqui frigidæ naturæ sicut ad omnem actionem extrinsecus tepidi sunt, ita quoq; intrinsecus in Dei amore frigent, ideoq; ad nullum opus bonum laborando student. In illa quoq; affectuali quadriga sunt qui irascuntur pro temporali incommodo, sunt & qui irascuntur pro iustitia; sunt quoq; qui concupiscunt bona, sunt qui concupiscunt mala; sunt qui rident & gaudent propter huius vitæ miseram prosperitatem, sunt etiam qui rident & gaudent in aduersitatibus propter spem & securitatem futuræ beatitudinis; sunt etiam qui bono rationis benè vtuntur, & rectè sapiunt & agunt, sunt qui malè vtuntur & peruersè sapiunt & agunt. Sūt nihilominus aliqui qui ingenio naturali ad bonum vtuntur, sunt qui ad malū; sunt qui bonū rectè, sunt qui malè intelligūt; sunt qui rectè offerunt, sed nō rectè diuidunt, hoc est discernunt, & sunt qui & rectè offerunt, & rectè diuidunt, hoc est discernunt; sicut è contra quidam neque rectè offerunt, neq; rectè diuidunt, hoc est discernunt.

Vnde ambabus quadrigis

istis quatuor cohærent species quæ vtrasq; in plenos proprii studij deducunt motus videlicet suggestio, delectatio, consensus, consuetudo. Deducitur quippe animus cuiusq; siue ad bonum siue ad malum, istis quatuor modis, ad bonum quidem suggestione spiritus sancti, sicut de eo dicitur, *ipse enim suggeret vobis omnia quæcumq;* *Ioh. 14.* *dixero vobis: delectatione animæ consensu spiritus, & consuetudine boni ipsius: ad malum verò suggestione Diaboli, delectatione carnis, consensu spiritus, consuetudine mali ipsius.*

In medio ergò istarum quadrigarum, quæ ex materia carnis & affectu mentis formantur, quatuor virtutes principales, quas supra posuimus, scilicet prudentia, fortitudo, iustitia, temperantia, constituantur necesse est, vt ex earum quadam quasi circumpositione tota concretio introitus positi corporis regatur, & ad aliquem modum rationabilis formæ componatur. Nam sicut quidam dicit, *virtus est medium vitiorum & vtrinq; reductum,* hoc est ab vtraq; parte remotum: verbi gratia hebetem esse, vel malè callidum vitiosum est, sed horum in medio vitiorum, scilicet hebetudinis & malè calliditatis prudentiæ virtus constituitur, cuius modamine ista inæqualitas corrigatur: Fortitudo quoque inter timiditatem & audaciam ponitur, vt hoc sit verè fortem esse,

Definitio
virtutis
quæ sit.

Gg

qui

qui ne timidus in bono, nec audax in malo inuenitur. Similiter & in cæteris videri potest virtutibus, ex quarum consideratione iuxta se positarum intelligitur qualitas vitiorum.

Quid quadrigam diaboli, & Dei constituat,

Ex tota ergo materia huiusmodi carnali scilicet & spirituali quadrifariam distincta, vnum quoddam fit materiatum, quod in se quasi geminam præfert quadrigam carnis & spiritus, cui præsit aurigans vel Deus vel Diabolus; sed Deus regens, saluans & viuificans; Diabolus subuertens, damnans, & occidens. Nomen quidem æquiuocum est, quod cum vtrobiq̃ue *quadriga* appelletur, definitione tamen diuersum est: nã per suggestionem Diaboli & delectationem carnis, consensum quoque spiritus, & consuetudinem mali operis à Deo deficere, est quadrigam Diaboli esse; & è cõuerso, per suggestionem verò Dei, & delectationem animæ, consensum quoque spiritus, & consuetudinem boni operis ad Deum proficere, est quadrigam Dei esse: Et è cõuerso, quadriga quoque Dei est mens, quatuor virtutibus quas supra posuimus, hoc est prudentia, iustitia, temperantia, fortitudine quadrata; cui opponitur quadriga Diaboli, mens scilicet quatuor vitij ipsius virtutibus contrarijs, hoc est stultitia, iniquitate, luxuria, formidine eneruata.

Clamat ergo Ecclesia, siue ip-

se sponsus per Ecclesiam Sunamiti, *reuertere, reuertere, reuertere, reuertere*, vt quæ quatuor his modis deliquerat, quatuor quoque pœnitentiæ fructus ad Deum reuertendo, & hæc in se per Dei gratiam & virtutem animi mortificando offerat. *Reuertere*, inquit, per pœnitentiam & satisfactionem præteritorum malorum, *reuertere* per contemptum sæculi, *reuertere* per mortificationem carnis, *reuertere* per virtutum constantiam. *Reuertere autem vt intuemur te*, hoc est, vt postquam pœnitentiam egeris misereamur tui. Videre enim Dei est misereri: vnde Psalmista ad Deum, *respice*, inquit, *in me, & miserere mei*; & contra auersio vultus eius, ira est illius, sicut idem psalmista dicit, *auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus*.

Quot modis quis delinquit, totidem se debet ad Deum cõuertere.

Videre Dei est misereri. Psal. 85.

Psal. 29.

Quod autem pluraliter dicit *vt intueamur te*, modus ille locutionis est in Deo, quo alibi dicit, *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*, qui modus inducitur propter pluralitatem personarum in sancta Trinitate.

Gen. 1.

CAPVT SEPTIMVM.

- I. **Q**uid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis: iunctura forminum tuorum